

VIZI E. SZILVESZTER

Egy természettudós gondolatai Apáti-Tóth Sándor fotóművész alkotásairól

Hölgyeim és Uraim! Egy természettudós nyitja meg Apáti-Tóth Sándor, egy művész ember „Atlantisz” című fotókiállítását. Egy tudós, aki a világ titkait akarja feltárni, tesz kísérletet, hogy bevezesse Önöket egy olyan világba, ahol a művész, az alkotó környezetünkben olyan jelenségeket is észrevesz, amit más földi halandó már nem érzékel. „... jól csak a szívével lát az ember. Ami igazán lényeges az a szemnek láthatatlan.” A mű, itt a fotográfia által megörökített képek azonban csak akkor válnak igazi művészi alkotássá, ha azok a szemlélődben, a nézőben érzéseket, érzelmeket, gondolatokat keltenek. Az emberi agy tulajdonsága, hogy a múlt és a jelen jelenségeit tárolni tudja, sőt, a múltban látottakkal, hallottakkal társítva, érzelmekkel tölti meg, és ha kell, az elraktározott emlékképeket elő is tudja hívni felidézve a múltat. Így kimondhatjuk, hogy minden művészi alkotásnak két szerzője van, a művész és a mű pillanatnyi, az alkotásban elmélyült élvezője.

Apáti-Tóth Sándor fotográfusok, képek között nőtt föl, fényképezni hatéves korában kezdett. Édesapja világhírű művésze a fotográfiának, a portréfotózás mestere. Ezt a súlyos örökséget cipeli éveken keresztül. Bizonyítani akar és bizonyít. Más úton halad. Sikerrel. Megtalálja saját képi világát: amelynek már semmi köze az atyai örökséghez. Munkáival tizenhárom éves korában szerepelt először országos fotókiállításon. Alig lett nagykorú, s már Tokió, Brüsszel, Párizs, Bordeaux, London kiállítótermeiben kerültek falra képei. Jól emlékszem, majd tíz évvel ezelőtt „Csöndek” címmel a Magyar Nemzeti Galériában közel kétszáz képből álló, addigi munkáit összefoglaló – és ami legalább annyira fontos – azt lezáró és új munkáknak utat nyitó kiállítással lepte meg a közönségét. Ekkor hatvan éves a művész. Hatvan év az a kor, amely méltán arra kötelez mindenkit, Apáti-Tóth Sándort is, hogy visszatekintsen a megtett és a meg nem tett útra, a vállalt és nem vállalt cselekedetekre.

Végig nézve az Atlantiszról elnevezett kiállítás képeit Apáti-Tóth célja most nem a számvetés, és nem is akarja ránk kényszeríteni gondolatait, érzelmeit. Apáti arra képes, hogy a másodperc ezredrésze alatt készült egyetlen felvételbe sűrítse egy történelmi időszakot, egy eseményt, egy gondolatot, egy érzést, és ezeket úgy osztja meg velünk, hogy mi, a nézők, úgy érezzük, hogy részesei vagyunk az alkotásnak. Ő csupán felmutat valamit, egy sajátosan megformált részt az egészből, jelenetet a múltból, jelenből, a jövőt, és a befogadóra, a nézőre bízva a látottak értelmezését. Így keletkezik az igazi csoda: egy képnek két alkotója, sőt sok alkotója van. A fotográfia a jelen egy-egy pillanatának megörökítésével múlttá teszi a jelent. Halhatatlanná tudja tenni az embert és környezetét, a szepet, a jót és az igazat, azaz a teremtett világ esztétikumát osztja meg velünk, mutatja be nekünk. Ennek mestere Apáti-Tóth, ez teszi ezt a kiállítást különlegessé.

* Elhangzott 2017. április 6-án, a Szegedi Akadémiai Bizottság székházában.

A kiállítást megnyitó természettudós bizonyos fokig rokonságot érez a művész néha nehezen megfogalmazható alkotásaival, hiszen a rész és az egész, a jelen és a múlt konfliktusának feloldási kísérlete a kiállításon látható képeken is tetten érhető. Hiszen a tudomány is egy-egy felismert részigazságból szeretné megragadni az általánost, felismerni a közel teljes igazságot. Ez a kiállítás – és ezt nyugodtan kimondhatjuk – már nem a szerzőről szól, nem számadás, ez több: a világról szól, amelyben élünk, Atlantiszról, Platón megálmodta ideális földrészeiről, a tökéletes államról, annak lakóiról, az erkölcsileg teljesen tiszta emberekről. Arról a világról szól, amelyet nem a pesszimizmus, a sötétség ural, a környezetünkben fellelhető apró dolgokról, a környezetünk sugallta evangéliumról, örömhírről, hogy még mindig van remény itt az Atlantiszon, a még mindig csodaszép földgolyónkon, amelyet előbb, vagy utóbb el kell hagynunk, és amely a számunkra Platón által felrajzolt képben a tengerbe süllyed, és örökre eltűnik.

Apáti-Tóth, a művész, nem búcsúzik, csak sajnálja, hogy a világ, az egész nem olyan, mint a művész által felmutatott rész, nem olyan szép, nem olyan igaz, de lehetne az. Ezért lengi át a falon függő képeket a szomorúság. A művész felfedezi a szépet a lába alá került kövekben, egy emberi lábnyomban, a széken felejtett kalapban, a földre dobott báli cipőben, a minket körbe vevő természetben, világban. Így válik a szerző a *bonum commune* a közjó szolgájává, és végső soron a *veritatis diaconia*, az igazság szolgájává, a szép hírnökévé. És itt fogadja a művészet a tudományt saját testvérévé, így ad helyet a Szegedi Akadémiai Székház, a tudomány háza a szépnek. Ezt Keats a költő így fogalmazta meg: „A Szép: igaz s az Igaz: szép!” Talán ez angolul szebben hangzik: „Beauty is truth, truth beauty,” Így egész a világ, amelyben a szerzővel egyet értve mi is élni szeretnénk. Lehet, hogy az egész csak utópia, de olyan jó róla legalább beszélni.

Köszönöm a szerzőnek, a rendezőnek és a Szegedi Akadémiai Székház igazgatójának, hogy ezt lehetővé tették, Önöknek pedig, hogy meghallgattak.

